

Nationaal Archief
*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap*

Nummer Toegang: 3.17.08

Inventaris van het archief van de Katwijkse Vuurbaak, 1760-1818

Versie: 06-12-2020

J. Smit

Nationaal Archief, Den Haag 1942

This finding aid is written in Dutch.

I N H O U D S O P G A V E

Beschrijving van het archief.....	5
Aanwijzingen voor de gebruiker.....	6
Openbaarheidsbeperkingen.....	6
Beperkingen aan het gebruik.....	6
Materiële beperkingen.....	6
Aanvraaginstructie.....	6
Citeerinstructie.....	6
Archiefvorming.....	7
Geschiedenis van de archiefvormer.....	7
Geschiedenis van het archiefbeheer.....	9
De verwerving van het archief.....	9
Verwant materiaal.....	10
Beschikbaarheid van kopieën.....	10
Beschrijving van de series en archiefbestanddelen.....	11
A. Fondsen.....	11
B. Rechten.....	12
C. Boekhouding.....	13

BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF

Naam archiefblok:

Vuurbaak Katwijk aan Zee

Archiefbloknummer:

32961

Omvang:

10 inventarisnummer(s); 0,10 meter

Taal van het archiefmateriaal:

Het merendeel der stukken is in het Nederlands

Soort archiefmateriaal:

Normale geschreven en gedrukte documenten, kennis van het 17e en 18e eeuwse handschrift is noodzakelijk.

Archiefdienst:

Nationaal Archief

Locatie:

Den Haag

Archiefvormers:

Beheerder van de Vuurbaak te Katwijk

Samenvatting van de inhoud van het archief:

Het archief van de Katwijkse vuurbaak bevat enige losse stukken betreffende de financiering, de rechten en de boekhouding van de vuurbaak voor de periode 1760-1818.

Aanwijzingen voor de gebruiker

OPENBAARHEIDSBEPERKINGEN

Volledig openbaar.

BEPERKINGEN AAN HET GEBRUIK

Reproductie van originele bescheiden uit dit archief is, behoudens de algemene regels die gelden voor het kopiëren van stukken, niet aan beperkingen onderhevig. Er zijn geen beperkingen krachtens het auteursrecht.

MATERIËLE BEPERKINGEN

Het archief kent geen beperkingen voor het raadplegen van stukken als gevolg van slechte materiële staat.

Het archief kent geen materiële beperkingen.

AANVRAAGINSTRUCTIE

Openbare archiefstukken kunnen online worden aangevraagd en gereserveerd. U kunt dit ook via de terminals in de studiezaal van het Nationaal Archief doen. Om te kunnen reserveren dient u de volgende stappen te volgen:

1. [Creëer een account of log in.](#)
2. Selecteer in de archiefinventaris een archiefstuk.
3. Klik op 'Reserveer' en kies een tijdstip van inzage.

CITEERINSTRUCTIE

Bij het citeren in annotatie en verantwoording dient het archief tenminste éénmaal volledig en zonder afkortingen te worden vermeld. Daarna kan worden volstaan met verkorte aanhaling.

VOLLEDIG:

Nationaal Archief, Den Haag, Vuurbaak Katwijk aan Zee, nummer toegang 3.17.08, inventarisnummer ...

VERKORT:

NL-HaNA, Vuurbaak Katwijk, 3.17.08, inv.nr. ...

Archiefvorming

GESCHIEDENIS VAN DE ARCHIEFVORMER

De "vuurboeten" of "vuurbakens", eenvoudige bouwwerkjes ter oriëntering van de scheepvaart op de Hollandse kust, zijn zo oud als onze geschreven historie zelf. De Romeinen hadden reeds, als men de oude kroniekschrijvers mag geloven, aan de oude Rijnmond bij Katwijk een "seetoren ofte vierboet" en Pars suggereert in zijn Katwijkse Oudheden, door Van der Schelling in 1745 vermeerderd en bewerkt uitgegeven, dat deze klassieke toren de oervorm zou zijn van de latere primitieve Katwijkse "vuurboet" of "vuurbaak", een op een hoge duin gelegen schuurtje, waarop of waarbij ten gerieve van de schippers, die de in 1572 heropende Rijnmond binnenvielen of met hun bommen op het strand landden, een vuur werd gestookt en die sindsdien in stand werd gehouden, ook toen de herhaalde verzanding van de Rijnmond een feit geworden was.

Deze vuurboeten of vuurbakens dankten hun ontstaan aan het plaatselijk initiatief en werden verzorgd door "vuurboetmeesteren", die uit en door de inwoners werden gekozen, terwijl de onkosten werden bestreden uit de bijdragen van de plaatselijke schipperij. Zodra echter door de steeds toenemende scheepvaart gedurende de eerste helft van de 17e eeuw het belang van deze bakens boven het plaatselijke en zelfs boven het eng-nationaal belang uitsteeg en daaraan eisen werden gesteld, waaraan de draagkracht van de dorpsgemeenschap niet meer kon voldoen, werd de aandacht van de Staten en van het domeinbeheer erop gevestigd en werden er zelfs regelingen met Engeland en Denemarken getroffen, om op deze wijze de scheepvaart van nut te kunnen zijn.

Door het verlies van de beide houten "vierboeten", die Den Briel had doen verrijzen ten gerieve van hen, die "de Masa frequenteerden", was de noodzakelijkheid van de bemoeiing van de Staten pijnlijk voelbaar. De een was met "Bamis" 1597 afgebrand, de andere was drie jaar later een prooi der vlammen geworden, zodat de Staten zich gedrongen voelden in hun zittingen van 21 oktober 1598 en 15 augustus 1600 voor elke herbouw f 500,-- toe te staan, terwijl ze voor het herrijzen van den "thoorn" bij Oostvoorne, "wesende een baken in zee", op 20 september 1627 1500,-- beschikbaar stelden. De belangstelling was in dit jaar dermate gewekt, dat blijkens de Statenresolutie van 21 maart 1619 het lid van Gecommitteerde Raden van Hollands Zuiderkwartier, Jacob Witz (met wie waarschijnlijk de Amsterdamse burgemeester Gerrit Jacob Witsen bedoeld zal zijn) een onderzoek had ingesteld en naar het schijnt een rapport had uitgebracht betreffende "de vuyren op de Zijde" (= aan de Noordzeekust), een arbeid, die ter zitting van 22 augustus 1620 door burgemeester Albrecht Sonck werd overgenomen en die ten doel had middelen te beramen, "waer ende hoe die penningen tot de kosten van t vuyren nodigh", zouden worden bijeengebracht. Weldra nam de man van het oorspronkelijk initiatief, de bovenbedoelde burgemeester G.J. Witsen, de leiding inzake het rapport weer over en bracht hij over deze zaak in de voorjaarszitting van de Staten (9 maart - 8 april 1621) verslag uit omtrent

de noodzakelijkheid van de "vuuyrboeten op de stranden gestelt tot conservatie van de schepen ende dat het lastgelt van een halve stuyver op het last oneffen ende tot den onkosten niet suffisant en is, overmits meer vuuyrboeten hebben moeten gesteld worden".

Met betrekking tot de Katwijkse vuurbaak is ons bekend, dat deze in 1605 moest worden vernieuwd en verplaatst, aangezien door "het afsnijden van der See" het oude gebouw zo dichtbij de golven was gekomen, dat een ramp onvermijdelijk scheen en "deselve nodich diend verstedt ter versekerde plaetse". De vier vuurboetmeesters en gezworenen dienden daartoe op 17 juni 1605 bij de Staten van Hollend een verzoek in tot het toekennen van "een merckelijcke subsidie tot hermakinge ofte versettinge van de vuuyrboete", groot f 600,--, te betalen uit de goederen van Wassenaar "onder den ontfang van mr. Cornelis van der Hoogh". Het verzoek werd doorgezonden naar de Graaflijkheids Rekenkamer tot aanwijzing van een "bequamen plaetse om een nieuwe vuurboet daerop te mogen stellen"..... en verder omtrent de toelating van t sand te mogen uyt de wildernisse te delven om den kalk te beslaan". De Rekenkamer won hierop het advies in van Pieter Dou, rentmeester der domeinen van Noord-Holland, en de duinmeyer, Jan Klaesz., wier bericht blijkbaar gunstig was, zodat de zaak weldra haar beslag kreeg, en op 3 augustus 1605 het verzoek aan schout, schepenen en vuurbaakmeesters van Katwijk werd toegestaan tegen een jaarlijkse retrebutie van 24 schellingen en 2 grooten, ingaande 1 mei 1606, onder verplichting de vergraven duinen weer met helm te doen beplanten en de duinmeier met een fooi te vereren. Er volgde daarop wellicht nog een periode van ambtelijke haarkloverij, althans de zaak had zo weinig voortgang, dat de erfpachtsbrief op de aangegane voorwaarde pas op 18 januari 1611 werd gedateerd.

De inkomsten van deze Katwijkse vuurbaak bestonden uit een schatting, die bij ordonnantie van de "huyse van Wassenaer" in vier jaarlijkse termijnen was opgelegd aan de "stierluyden" ter plaatse. Daar echter de middelen wegens het slinken van het aantal schepen te gering bleken voor de benodigde brandstof e.d. te dekken, werd door de vuurboetmeesters zonder goedkeuring van baljuw en rentmeester van Wassenaar, verzocht een omslag te mogen heffen van een duit voor elke vijftien stuivers vis, die op het strand werd afgeslagen, wat op 24 mei door de Rekenkamer werd toegestaan. In 1816 blijken de inkomsten te hebben bestaan uit de huur van het "Wantveld", de "stakelhuur" à f 6,-- per schuit, de opbrengst van de "vreemden opslag" en de huur van een stuk land, zoals deze blijken uit de rekening, die in 1817 door de boekhouders en "gecommitteerden van het zeevarend volk" aan de vergadering van opgekomen belangstellenden uit de visserij werd opgelegd (inv.nr. 7-9). Dat deze inkomsten destijds uit de voor een instelling als deze vrij aanzienlijke fondsen, waarover de vier "vierboetmeesteren" het beheer hadden (inv.nr. 1-3). In het begin van de 19e eeuw blijkt bovendien de brandstof voor de vuurboet nog steeds te zijn vrijgesteld van de impost op de kolen, welke, indien deze reeds was betaald, kon worden gerestitueerd.

GESCHIEDENIS VAN HET ARCHIEFBEHEER

Het archief van de Katwijkse vuurboet is, althans voorzover het onder onze aandacht is gekomen, een bedroevend overschot van hetgeen er eenmaal geweest moet zijn. De oorzaak ervan is mede gelegen in het gebrek aan zorg, dat de vuurboetmeesters daaraan besteedden en dat in 1750 aan de dag kwam, toen zij het handvest

van 1 juni 1826 moesten overleggen, waarbij de vuurboetmeesters de bovenbedoelde vrijheid van impost was verleend. De inspectie van de "oude charters en papieren", waartoe de vuurboetmeesters bij hun ambtsaanvaarding gehouden waren, was eenvoudig verzuimd en het bewuste charter bleek niet te vinden. Deze twijfelachtige zorg heeft nog slechts een negental stukken overgelaten van het archief, dat zeker hoogst merkwaardig geweest zou zijn voor het Algemeen Rijksarchief, dat over stukken van deze of gelijksortige herkomst in het geheel niet beschikt. Een volledig beeld van de wijze van onderhoud, van de administratie en de dienst kan daaruit echter niet worden verkregen.

DE VERWERVING VAN HET ARCHIEF

De rechtstitel is (nog) onbekend

Verwant materiaal***BESCHIKBAARHEID VAN KOPIEËN***

Inventarisnummers van dit archief zijn niet in kopievorm beschikbaar

BESCHRIJVING VAN DE SERIES EN ARCHIEFBESTANDDELEN

A. FONDSSEN

- 1**   Acte van overdracht, gepasseerd voor baljuw, schout en schepenen van de beide Katwijken en het Zand, waarbij de oud-schepen Nicolaas Buys als gemachtigde van Carel baron van Strunckede, vrijheer van Doornenburg, Eyckel etc., kamer heer en geheimraad van de koning van Pruisen en van vrouwe Colombina Catharina van Keevenberg, verklaart verkocht te hebben ten behoeve van de Vuurbaak te Katwijk aan Zee een losrentebrief ten laste van Holland, ten kantore van Dordrecht, groot f 1.000,--, ten name van Emerentia Ruys in dato 14 januari 1672
6 juli 1752. 1 stuk
- 2**   Acte van overdracht, waarbij Frederik Booy, notaris te Leiden, verklaart verkocht te hebben aan de vuurbaakmeester van Katwijk aan Zee: een obligatie ten laste van Holland, ten kantore van Leiden uit de loterij van 5 miljoen van het jaar 1787, staande ten name van Margaretha Jacoba Huyssen in dato 1 juni 1787, hem bij de erflating aangekomen uit de boedel van genoemde juffrouw Huyssen en op hem overgeschreven bij acte van 8 september 1789
6 november 1790 1 stuk
- 3**   Acte van overdracht, waarbij Passchier Soetbrood, notaris te Leiden, verklaart verkocht te hebben aan de vuurbaakmeesters van Katwijk aan Zee ten behoeve van "het fonds tot gemelde vuurbaak behorende", een obligatie ten laste van Holland, ten kantore van Leiden en ten name van Jacob Leenderts, gedateerd 8 februari 1763, gesplitst uit een obligatie van f 7.000,-- gedateerd 8 februari 1672
8 mei 1792 1 stuk

B. RECHTEN

- 10** Ordonnantie van de Staten van Holland betreffende het onderhouden van de vuurbakens ten noorden van de Maasen de hoogte van het vuurgeld voor de periode van drie jaar, gedrukt.
19 december 1668 1 stuk
- 4** Request van de sedert enige jaren aangestelde "vuurboetmeesteren van het vuurbaken tot Catwijk aan Zee" aan Frederik Hendrik van Wassenaar, heer van beide Katwijken en het Zand, waarbij zij trachten hun tekortkoming te verschonen inzake het controleren van de "oude charters en papieren van hetselve vuurbaaken", zoals die dezer dagen tot uiting kwam bij de voorbereiding van "het invorderen der gemeenelands imposten bij collecte met den secretaris der heerlijkheden", waarbij het charter ter zake van de vrijdom van de impost op de kolen verloren bleek en waarom zij verzochten, dat het handvest mocht worden vernieuwd. Met antwoord van de heer, waarbij hij toezegt inzake de vernieuwing van het onderhavige handvest van 1 juni 1628 "door onze intercessie de vrijdom ..... te trachten te bevorderen"
17 januari 1750 2 stukken
Met opgedrukt cachet van de heer in zwarte lak.
- 5** Verklaring, afgegeven door de Rotterdamse kolenhandelaars Vergoes en Houwens, dat van de in 1809 aan de vuurbaakmeester H. Kruyt ten behoeve van de vuurbaak geleverde kolen de impost op de buitenlandse produkten was betaald en de verklaring derhalve kon worden gebruikt ter verkrijging van de restitutie van de betaalde impost
11 oktober 1809 1 stuk
- 6** Verklaring, afgegeven door de Rotterdamse kolenhandelaars Vergoes en Houwens, dat van de in 1809 aan de vuurbaakmeester H. Kruyt ten behoeve van de vuurbaak geleverde kolen de impost op de buitenlandse produkten was betaald en de verklaring derhalve kon worden gebruikt ter verkrijging van de restitutie van de betaalde impost
14 mei 1811. 1 stuk

C. BOEKHOUDING

- 7** Rekening van uitgaven, gedaan ten behoeve van de vuurbaak, Pinksteren 1812 - Pinksteren 1818 1 katern
Het geheel in hetzelfde handschrift.
De rekening 1812 - 1813 is gehouden door Dirk Pluimgraaf en Reyn Cornelisse Guyt, de daaropvolgenden door "de gezamentlijke boekhouders en gecommiteerden uit het zeevarend volk", waarschijnlijk ter verantwoording voor de ter vergadering opgekomen vissers. De rekening is primitief van opzet: de inkomsten zijn n.l. slechts in totaal aangegeven. Bij de afhoring aan het slot der rekening een notitie in afwijkend handschrift.
- 8** Rekening van ontvangsten en uitgaven, gedaan door "de gezamentlijke boekhouders benevens gecommiteerden van het zeevarend volk ..... als administrerende de vuurbaak" Pinksteren 1812 - Pinksteren 1813. 1 stuk
Met borderel, gesloten 7 juni 1813.
- 9** Rekening van ontvangsten en uitgaven, gedaan door "de gezamentlijke boekhouders benevens Leendert Cornelis van der Plas, Maarten Cornelisse van Duyvenboden en nu wijlen Pieter Teunisz. van der Plas, gecommiteerden van het zeevarend volk van Catwijk aan Zee" Pinksteren 1816 - Pinksteren 1817 1 stuk
Gesloten 26 mei 1817.
De inkomsten blijken hier te bestaan uit de inhoud der collectebussen en de contributie der zeelieden volgens lijsten, de bijdrage van de 21 haringschuiten, de huur van het "Wantveld", voor de "stakehuur" à f 6,-- per schuit, de opbrengst van de "vreemden opslag" en de huur van een stuk land. Waarschijnlijk zijn de beide laatste rekeningen voorgelegd geweest aan de Raad van de Huize van Wassenaar (zie inv.nr. 4).